

Omvendt munnkurv

Taus: BI-Professor Øyvind Bøhren er sponset av Stein Erik Hagen. Det stoppet ham fra å delta i debatten om formuesskatt for de rike.

SPONSING

EVA GRINDE
OSLO

Investoren Stein Erik Hagen ledet an da debatten om formuesskatten for de rikeste privatpersonene i landet raste i sommer. Professor i eierskap ved BI, Øyvind Bøhren hadde klare, faglige meninger om saken. Han valgte å holde munn. For Stein Erik Hagen hadde betalt lønnen hans i fire år.

– Etterpå har jeg tenkt at jeg var feig. Jeg skulle hevet meg på og samtidig opplyst om hvem som sponset meg, sier Bøhren.

Stoppet

Bøhren mener debattantene i stor grad overså det faktum at rike personer betaler det aller meste av sin skatt ikke som formuesskatt, men som inntektskatt i selskapene de helt eller delvis eier, i Hagens tilfelle gjennom eierandelene i Orkla. Kritikken som blant annet rammet sponsoren hans var dermed etter Bøhrens mening uberettiget, fordi den overså den langt viktigste komponenten i regnestykket.

– Jeg likte ikke tanken på å bli mistenkeliggjort som «prostituert», at jeg var utkommandert av sponsor i en offentlig debatt.

– **Er ikke denne typen «omvendt føring» også et problem?**

– Jo, det stoppet meg fra å ytre meg i en sak der jeg burde ha sagt noe. Og det blir jo et utilsikket problem for sponsoren. Man lar være å si ting på faglig grunnlag, fordi det man sier kan falle fordelaktig ut for sponsor.

– **Hadde det ikke også vært problematisk for deg å offentlig kritisere Hagen eller Orkla?**

– Jeg kunne nesten ønske jeg fikk en slik sak. Så kunne jeg hugge til og føle meg helt ren. Nå hører du vel englevingene knirke bak her, men det ville vært en god test. Består jeg ikke den er det bare å pakke sammen, sier Bøhren.

Professorer i kø

Alle de store utdanningsinstitusjonene i Norge har professorater finansiert av eksterne aktører, og

DETTE ER SAKEN

■ Universitetet i Oslo har opprettet en egen stilling for gaver og donasjoner til forskning. Alle utdanningsinstitusjonene i Norge har innslag av privat finansiering.

■ Privat støtte gis i ulike former, blant annet som tilnærmet frie midler gjennom fond og stiftelser, som støtte til spesifikke fagsentre og hel eller delvis støtte til professorstillinger, eller i form av samarbeidsprosjekter.

SPONSOR.
Investor Stein Erik Hagen.

fenomenet vokser. BI har flest med 12 gaveprofessorer, NTNU har cirka åtte, Handelshøyskolen i Bergen har tre, mens Universitetet i Oslo ikke har noen sentral oversikt. Da Bøhren for fem år siden ble tilbudt gaveprofessoratet gikk han flere runder med seg selv.

– Det var en alvorlig sak for meg. Det er naivt å tro at det ikke følger dilemmaer med sponing. Jeg snakket med flere om hvordan de trodde dette ville fungere og bli oppfattet, forteller Bøhren.

Ifølge ham har gaveprofessoratet vært helt avgjørende for å få bygget opp BIs Senter for eierskapsforskning som han leder.

Påvirker ikke

På grunn av betenkelighetene rundt finansieringen har han vært bevisst på å unngå avhengighet til sponsor Hagen, og har innrettet organisasjonsform og virksomhet ved senteret deretter.

– Vi har opprettet et råd der både sponsor og andre næringslivsaktører sitter. Det møtes to ganger i året. Hagen selv har kun møtt et par ganger, og har aldri prøvd å påvirke forskningen. Det er jeg som tar alle faglige beslutninger om hvilke prosjekter vi skal gjennomføre, og hvem som skal gjøre dem, sier Bøhren.

DN 12. desember.

Det har ikke lyktes DN å få en kommentar fra Stein Erik Hagen.

Synnøve bestemte

Trond Blindheim mener gaveprofessorater og lignende sponing ikke bare påvirker den som er direkte sponset, men også miljøet rundt dem. Sosiologen og rektor ved Markedshøyskolen gir et egenerfart eksempel:

– Jeg skrev noen kronikker om Tine og misbruk av distribusjonsmakt. I kjølvannet av denne ble jeg bedt om å delta i debatter, og holde foredrag om samme tema noe jeg sa ja til, sier Blindheim

– Så tok Tines hovedkonkurrent Synnøve Finden kontakt og ville sponse et prosjekt hos oss. Tilbudet var svært generøst og lukrativt for oss, og vi inngikk et samarbeid over tre semestre. Like etterpå ville TV 2 og NRK ha meg med i debatter om landbruksspørsmål, deriblant Tines rolle. Jeg innså at det kunne jeg ikke. Findens bidrag kunne bli brukt mot oss.

Blindheim mener forskerne har viktig en samfunnsrolle som frie og uavhengige formidlere av kunnskap:

– Hvor fri og troverdig er egentlig en professor når han forsker på eller mener noe om markedet som sponsoren hans er en aktør i?

– **Mener du at alle private penger til forskning er tabu?**

– Nei, det er vanskelig å si nei til penger. Å være næringslivet for at det vil satse på forskning. Men pengene bør gis slik at forskningsinstitusjonen selv bestemmer hva de skal brukes til, sier Blindheim.

eva.grinde@dn.no

GAVEPROFESSORENE

■ Handelshøyskolen BI: 12 heltids gaveprofessorer, sponset av Color Line, DnB Nor, NEMIfondet, Stein Erik Hagen, Orkla, Telenor (to stk.), skips-reder Tom Wilhelmsen, Statoil, Toyota, Olav Nils Sunde og BGF-fondet.

■ Norges Handelshøyskole i Bergen: Tre heltids gaveprofessorer sponset av Statoil, Sparebanken Vest og DnB Nor.

■ Universitetet i Oslo: Har ingen samlet oversikt, men har flere fulltids gaveprofessorater finansiert blant andre av Shell (foreløpig ingen tilsatt), Statoil og Norsk Luftambulans. UiO har også en rekke stillinger som er delfinansiert av eksterne aktører.

■ Universitetet i Bergen: Har ingen fulltids gaveprofessorater, men 11 20-prosentstillinger finansiert av Glaxo Smith Kline, Falck-Nutec, Nutri marine Life Science as, Hydro, Veritas, StatoilHydro og Sparebanken Vest.

■ NTNU i Trondheim: Har for tiden ingen samlet oversikt, men har syv-åtte fulltids gaveprofessorater finansiert av blant andre Veritas, Hydro og Norske Kvinners Sanitetsforening, i tillegg til en rekke delfinansierte stillinger.

■ Universitetet i Tromsø: En heltids gaveprofessor, sponset av Statoil.

BI på sponsor- toppen

OSLO: Den private Handelshøyskolen BI ligger på topp i Norge, med 12 gaveprofessorater innen alt fra maritim forskning og kompetanseledelse til opplevelsesøkonomi og utviklingsstudier. Forskningskoordinator ved BI, Tore Abrahamsen, mener det er altfor lite næringslivs-sponsing av akademia i Norge.

– Næringslivet i andre vestlige land er langt mer involvert i forskning. For oss er gaveprofessorater nytt det siste tiåret. Vi vil gjerne ha flere sponsorer, og vi ønsker å bli mer aktive for å skaffe dem på områder der vi ønsker å satse, sier Abrahamsen.

– **Hender det at et gaveprofessorat eller andre sponsor-midler innebærer starten på et nytt satsingsområde for BI?**

– Åja. Det siste professoratet som ble opprettet var med penger fra Toyota. Det har klimaforsker Jørgen Randers fått. Toyota bevilger samtidig forskningsmidler, så dette er en større pakke. Samarbeidet har muliggjort en større satsing på klimastrategi på BI.

– **Hva gjør dere når profes-sormidlene opphører?**

– Vi har ikke så mye erfaring med dette ennå i og med at fenomenet er såpass nytt. Noen velger å videreføre sponsingen etter de ordinære fem oppstartsårene. Men det blir opp til BI å skaffe midlene videre, det er vi som tar risikoen. Professorene blir fast ansatte, de mister ikke jobben dersom sponsoren trekker seg, opplyser Abrahamsen.

■ **HOLDT MUNN.** Professor og leder av senter på eierskapsforskning på BI, Øyvind Bøhren, var selv pålagt taus i debatten om formuesskatt fordi han er sponset av Stein Erik Hagen.

Foto: Elin Høyland

Klimaprofessor føler seg privilegert

OSLO: – Jeg har ikke Sparebanken Vest-logo på slipset, nei, sier klimaprofessor ved NHH, Gunnar Eskeland.

I august ifjor flyttet den tidligere seniorforskeren ved Cicero til Bergen og en professorstilling ved Norges Handelshøyskole – takket være Sparebanken Vest allmennyttige fond. Stillingen styrker NHHs satsing på miljø og klima.

– Merker du noe til at du er sponset i hverdagen?

– Ja, det gjør jeg vel på et vis. Det var et ønske om fokus på hva klimapolitikk og -endringer betyr for regionen, og at jeg

UTEN LOGO. Klimaprofessor Gunnar Eskeland ved Handelshøyskolen i Bergen.

skal være synlig lokalt. Det passer meg fint.

– Står det i avtalen at du skal engasjere deg lokalt?

– Nei, men jeg har klart fått det inntrykket. Så når jeg publiserer i Bergens Tidende for eksempel, så tenker jeg at nå ser

de hva jeg holder på med.

Ifølge banksjef i Sparebanken Vest, Gro Reppen, legger ikke banken seg opp i hva professoren forsker på.

– Det skulle tatt seg ut om jeg fortalte Eskeland hva han skulle gjøre. Vi stiller ikke vilkår om motytelser. Men vi har jevnlig kontakt. Blant annet er Eskeland en betydelig bidragsyter til Vestlandskonferansen, der banken er en sentral arrangør, sier Reppen.

Eskeland er en av tre gaveprofessorer ved Norges Handelshøyskole. De to andre er betalt av henholdsvis Statoil og DnB Nor.

Professor i strategi og ledelse ved Norges Handelshøyskole, Odd Nordhaug, mener det er altfor lite debatt om temaet.

– Både sponsing av forsknings-sentre og professorater vokser betydelig. Men avtalene inngås i det stille, uten noen form for diskusjon, sier Nordhaug.

– Det er mange problematiske sider ved dette. Blant annet kan det føre til at forskere bedriver selvsensur. Sett at jeg satt på et etikkprofessorat sponset av Statoil. Ville jeg da gått ut og kritisert Statoils satsing på oljesand i Canada, for eksempel?

Da det skulle lages visittkort snakket klimaprofessor Gunnar Eskeland med instituttstyreren. Skulle det stå «Sparebanken Vest- professor» på kortet? Jeg tenkte noen kunne tro det lå føringer der.

– Han sa «Gunnar – det velger du selv. Noen gjør det, andre gjør det ikke» Jeg valgte å ikke ta det med, selv om jeg synes det er privilegium å ha en «endowed chair». Jeg synes slike gaver er positivt både i mitt tilfelle og mer generelt. Men det er en viktig debatt både om og hvordan dette gjøres, sier Eskeland.